

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון (1) עם עליזה קצין, חולון
תאריך: 16.6.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: גברת קצין, ספרי בהתחלה לגבי המשפחה שלך. איפה המשפחה גדלה, מה האבא עשה, ממה התפרנס, מה היה שם המשפחה הקודם. ככה באופן, רקע של המשפחה.
 עליזה קצין: אני בת סלים אוס.

ש: שלמה. זאת אומרת סלים זה השם המקורי?

ת: סלים. כל אחד יודע שסלים זה סלים אוס.

ש: למה ידוע?

ת: כי הוא היה עושה את כל ה"חלויאת". היה יחידי בארץ, בחלב. בעיר חלב היו לו הרבה ...

ש: כשאת אומרת יחידי את מתכוונת לרובע היהודי בחלב?

ת: כן. ... לעיר חלב ...

ש: זאת אומרת מכל היהודים הוא היה המרכז היחיד שעושה

ת: כן. לכל אחד שהיתה איזו שמחה, ברית, בר-מצווה, חתונות בעיקר, אז ידעו שהוא היחידי שמזמינים אצלו. שבוע לפני כן ושבוע אחרי כן והחתונה עצמה. אפילו את הקידוש של הכלה עם כל האורות וכל מה שקשור לזה, גם אצלו זה היה. וכל הסרוויס, כמו שהיום עושים קייטרינג ... הוא היה מכין להם את ה... המיוחדים ... לפני החתונה ובחתונה, ועשה למחרת בבוקר את הארוחה המיוחדת, ארוחה חלבית כזאת שהיו אוכלים במיוחד. שבת חתן שהיו עושים ... שבע ברכות. שבוע שלם הוא היה עובד ואת כל המטעמים הוא היה עושה.

ש: אני מבין שלא רק בחתונות, גם בר-מצוות או כל שמחה או הזמנה שהיא.

ת: כל הזמנה שהיא שבאים אורחים, מה שהם רוצים, איזו הזמנה מיוחדת. למשל אנשים שהתחשק להם לאכול לחם-עג'ין.

ש: בבקשה?

ת: אתה לא חלבי אז אתה לא יודע מה זה.

ש: כשאת אומרת מילה בערבית תני לה את הפירוש בעברית, כך שזה יהיה...

ת: כן. היום בדרך כלל יש בכל בית תנור אפיה. שם לא היה. אם התחשק להם עוגות מסוימות היו מזמינים אצלם. כי ליהודים דתיים [היתה חשובה] הכשרות. לא נהגו לקנות מבחוץ כל כך. אז נגיד היתה משפחה שרצו לאכול לחם-עג'ין או ... לחם-עג'ין זה מבצק של פיתות שלא היו מחכים עד שזה יתפח. בלי שמרים. היו פותחים את זה כמו פיתה, שמים בשר עם בצל ועם רוטב ש... קוראים לו עוא'. היו שמים את התערובת הזאת ומתבלים אותה עם פלפל טחון וקינמון וסוכר.

ש: אני מבין שהוא היה מומחה גם לדברי מתיקה, נכון? עוגות? איך קראת לזה?

ת: חלויאת. כל החלויאת.

ש: מה זה חלויאת?

ת: חלוויאת זה ממתקים. עוגיות, בקלאווה, כנאפה, ווראסית, ראייבה, מעמול, טראביב

ש: מבחר של עוגות ידועות בחלב.

ת: בלי סוף. ידועות.

ש: בכל המזרח בעצם אולי.

ת: כן.

ש: אני מבין שהאבא הוא ממשפחת קצין המפורסמת.

ת: לא, משפחת אוס. סלים אוס.

ש: סלים אוס היה שם-דבר לענין הזה של...

ת: שם-דבר. בכל העיר ידעו. היה ידוע. חוץ מזה היה לו למטה במרתף מתחת לבית, זה היה שם המפעל

שלו, בית המלאכה שלו שהיה עובד בו. הוא היה עושה גם כל מיני ריבות וכל מה שקשור במאכלים. כל

הסלטים. כל אחד, אדם מבוגר, שתשאל אותו, יספר לך נסים ונפלאות על אבא שלי מה שהיה עושה. אני

הייתי קטנה אבל אנשים מבוגרים ... כל כך הרבה, הרבה יותר ממני.

ש: לגבי המומחיות שלו.

ת: כן. אחר כך, כל שנה, מאחרי פסח עד אחרי סוכות, הוא עם המשפחה שלו ... נוסעים להרי הלבנון. אני

זוכרת את בלורה (?), עיר קיט, שבקיץ היו באים מכל המזרח התיכון לנופש, כמו שפה הולכים לצפת.

ש: אז מדי שנה הייתם נוסעים לשם לנופש.

ת: כן, ושם היו מזמינים אצלו את כל המאכלים.

ש: אה, גם שם היו מזמינים אצלו?

ת: בטח. שם היו ... המיוחדים ואת כל המאכלים המיוחדים ואת כל החלוויאת.

ש: אני מבין שגם לשם היו מגיעים הרבה מאוד יהודים?

ת: מכל ארצות הים התיכון, ומעיראק היו מגיעים

ש: יהודים?

ת: יהודים, וכמובן גם לא-יהודים. גם בחלב הוא עסק, היו מזמינים אותו נוצרים גם כן.

ש: בקיצור הוא היה שם-דבר בכל העיר חלב. אבל במיוחד לגבי הקהילה היהודית.

ת: כן.

ש: אני הבנתי שגרתם ברובע היהודי?

ת: אנחנו גרנו ברובע היהודי שנקרא "אלבלד".

ש: העיר מה שנקרא.

ת: בלד, נגיד כמו יפו. יש גם עיר מודרנית שקוראים לה ג'מיליה. ויש עיר שהיהודים שהיו נגיד...

ש: העניים.

ת: העניים, שקראו לזה "חארת אליהוד".

ש: הרובע היהודי.

ת: הרובע היהודי. ליד זה היה בית הכנסת הגדול ש... מזמן יואב בן-צרויה.

ש: של חלב.

ת: כן. העתיק ביותר.

ש: שם היו הכתרים, נכון?

ת: כן.

ש: אני מבין שאבא נפטר בגיל, כשאת היית בגיל צעיר.

ת: כן, אני הייתי בת תשע כשאבא נפטר, אבל הוא לא נפטר סתם. הוא היה צריך לערוך חתונה של נוצרים, לעשות להם את מה שקשור לחתונה, רחוק מהעיר. נסעו במרכבה לשם, בלילה חזרו. אבא שלי היה אוהב לא רק לעשות את הממתקים, היה גם עושה להם שמח. הוא היה בדרך עם בדיחות והיה מבדר אותם ונותן להם לשמוח ולצחוק מכל הלב, מכל המובנים. היה אוהב לשתות קצת עראק גם כן, ידוע. והפנים שלו היו, הוא היה לבן לבן, עיניים ירוקות ופנים אדומות כי הוא היה כל יום במקום לשטוף את הפנים במים מהברז, היה רוחץ את זה עם עראק. אז היה לו עור כזה צח ונקי ויפה. הם חזרו בלילה, ככה שתיים, שלוש בלילה, הוא ועוד שני שותפים שלו, בחורים צעירים. משום מה, במקום לשים אותו, ואבא שלי היה בן-אדם מבוגר כבר, כי אמא שלי

ש: על איזו שנה את מדברת שזה קרה?

ת: זה קרה ב-48'. משהו כזה, אני לא זוכרת בדיוק ... אז בלילה נרדם. הושיבו אותו על-יד הרפב של המרכבה. לא שמו אותו בפנים איפה שצריך להיות אדם מבוגר. הם ישבו בפנים והוא ישב בחוץ על יד הרכב ותוך כדי נסיעה הוא נרדם ונפל. נפל וקיבל מכה בראש. היה איזה ארבעים יום בלי הכרה. כשהתעורר, ואלה היו שותפים שלו וכל הכסף שלו היה אצלם ... זהב. כשהתעורר אחרי שהיה בבית החולים, הם פשטו את הרגל ולא החזירו לו שום דבר מהכסף שלו. הוא היה ...

ש: לאחר כמה זמן הוא נפטר?

ת: לא. הוא אחר כך התאושש והמשיך לעבוד קצת, אבל היה קצת מוגבל. אני זוכרת אותו כשהיה כבר אחרי התאונה. הוא המשיך קצת אבל לא אותו דבר. היה עושה גם כן לחם-עג'ין וחלויית ומאכלים. חוץ מזה היתה לו גם מסעדה שהיו אוכלים אצלו מאכלים, אבל אני לא מכירה את המסעדה ...

ש: אבל את יודעת שהיתה מסעדה.

ת: כן. אנשים מבוגרים מספרים לי על זה. עוד משהו, היתה לו תכונה כל כך יפה, שלמשל היה עומד בחוץ על יד הבית והיו עוברים אנשים, כל מי שהיה עובר היה אומר לו – תפאדל, בבקשה, תיכנס. היה מכניס אותו לבית, נותן לו לאכול ולשתות וציידה לדרך. זה היה מנהג כל כך יפה.

ש: לגבי העוברים היהודים?

ת: כן. יהודים וגם לא-יהודים.

ש: את עלית ארצה בגיל עשר. מה היו הנסיבות? מה קרה שהחלטתם לעלות ב, מתי זה היה?

ת: אוגוסט 53'.

ש: מה קרה שהביא את המשפחה שלך לעלות ארצה?

ת: זה האמא. אמא שלי, קודם כל, כל יהודי ובמיוחד אנחנו, איך שאנחנו מתעוררים ועד שאנחנו ישנים אנחנו חולמים על פלסטין, על ארץ-ישראל. זה החלום שלנו. יום יום. לא יודעים איך ובאיזו צורה לברוח ולהגיע לארץ. כך אנחנו יום יום. ותמיד מחפשים כל מיני סוכנים, כל מיני נהגים כדי שיבריחו אותנו.

בינתיים אבא שלי נפטר. אמא שלי, אפילו לפני שנפטר, היתה לה תכנית להביא אותנו, אפילו שכבר היה, בשנתיים האחרונות היה לו שיתוק, היה מרותק למיטה. למרות זאת רצתה להביא אותנו, אבל נפטר שנה לפני שעלינו.

ש: מתי הוא נפטר? 1952?

ת: כן. גם כן שנה לפני זה, בסביבות חודש אוגוסט, משהו כזה. אני הייתי ילדה, הייתי בתפירה, והאחים שלי היו בכותאב.

ש: כותאב זה חדר הלימוד.

ת: בית ספר של בנים. כל הזמן אמא שלי עמלה ושקדה וחיפשה את הדרכים. בינתיים אמא שלי קצת לא הרגישה טוב, כי כל המשפחה שלנו היו בארץ

ש: מתי הם עלו?

ת: עלו במשך הזמן. כל האחים שלה וכל המשפחה

ש: לפני מלחמת העצמאות?

ת: לפני, בזמן. בקיצור, כל הזמן. אנחנו נשארנו יחידים. והיתה לאבא שלי אחות שם.

ש: מה השם המקורי של אמא שלך? מה שם המשפחה שלה?

ת: ענטר. אמא שלי היתה שרה בינת ענטר. אמא שלי זו האשה השניה של אבא שלי. היו לו ילדים מהאשה הראשונה. אמא שלי גם צעירה מאבי בהרבה שנים. כשהיא התחתנה היא היתה בחורה צעירה והוא כבר היה אדם שהילדים שלו היו בגיל אמי.

ש: האמא כל הזמן תיכננה ... לעלות?

ת: כל הזמן.

ש: מתי הגיע הרגע

ת: אבל בינתיים בחצר שלנו גרו ארמנים. חלק מהחצר היה שייך לנו, הרכוש שלנו, והארמני הילדים שלו כבר גדלו והוא מאוד רצה את הבית שלנו. הוא ידע שכל היהודים כל פעם בורחים לישראל, לפלסטין כמו שקראו לזה. ידעתי שאין לנו כסף כי את כל הכסף לקחו לאבא שלי. הם פשוט רגל, האנשים שלקחו לו. היו לו פחים של לירות מזהב. הוא כל הזמן תיכנן. הוא היה עובד באיזה בית קפה קטן ליד ה"מישייה", שמו של גן ציבורי קטן שכל יום היינו הולכים לשם. הוא היה עובד בבית הקפה הזה במישייה, שהגברים היו מעשנים נרגילה ומשחקים שש-בש. הוא היה שם מלצר.

ש: כל גן ציבורי כזה נקרא בערבית מישייה?

ת: לא. זה היה מישייה, זה היה קרוב, ויש ... ויש ... שהוא הרבה יותר רחוק. בכל גן יש מפגשים ... כל

מקום ... לעצמו. ... הזאת מאוד מאוד ידועה ... כי אין ... שלא הולכים כל שבת למישייה ...

ש: השאלה שלי אם בכל עיר ערבית בסוריה יש מישייה?

ת: לא יודעת. אני לא מכירה, אני לא הייתי

ש: לא, אם יש גן ציבורי? זה נהוג?

ת: תראה, אני יודעת ... אני לא מכירה. בעיר אחרת הלואי שהייתי מכירה. לא מכירה ערים אחרות, אין לי מושג.

ש: מה הפירוש המילולי של משייה?

ת: קוראים לגן הזה משייה.

ש: על שם משייה?

ת: לא יודעת כלום. משייה ... לא יודעת, אין לי מושג בזה. את זה צריכים לשאול אנשים יותר חכמים, יותר מבוגרים.

ש: בסדר. אז אמא התחילה להתעניין

ת: אמא התחילה, היתה איזו בחורה, שכנה שלנו, חברה שלה, עבדה אצל ד"ר סאמע.

ש: יהודי?

ת: כן. המקום שלו היה קרוב למשייה. אמא שלי, בגלל שכל המשפחה שלה היו בארץ, והיא נשארה לבד עם הילדים ובלי בעל, קיבלה קצת דיכאון וקצת עצבים. הייתה כל הזמן, מסכנה, מדוכאת. אז הבחורה הזאת, שכנה שלנו וחברה שלה, עבדה אצל הדוקטור והיא היתה מברחה.

ש: מי זו?

ת: אני לא זוכרת את השם שלה. אני אברר במשך הזמן ואגיד לך את השם.

ש: היתה מברחה יהודים?

ת: כן. היא היתה מברחה יהודים. היו לה קשרים עם הנהג הזה, הנוצרי.

ש: נהג נוצרי שהיה מברחה?

ת: כן. אמא שלי שהלכה להתרפא אצל הרופא, אז היא ראתה אותה שהיא עצובה ... אמרה לה – את רוצה לברוח? ענתה לה – הלואי, אין לי כסף, אבל יש לי אח בלבנון והוא ישלם עבור הכסף. – ואם אני אסדר לך תסכימי? – כן. – אבל זה בסוד, אל תגלי לאף אחד ... בעיות.

ש: היא היתה נשואה האשה הזאת?

ת: לא, בחורה. לבחורה הזאת היה אח בלבנון, בהתחלת לבנון, קוראים לכפר הזה, מין עיירה או כפר ... היו לו גם קשרים עם מברחים. היא סידרה את כל הסידורים האלה ואמרה לאמא – באחד הימים אתם תבואו לארץ, לא ידוע מתי. כל יום תבואו למשייה, כל יום.

ש: כן.

ת: אז אני הייתי בתפירה והאחים שלי היו בכותאב. גומרים את הכותאב, אמא מחכה להם ברחוב, הולכים למשייה. אם אין כלום, חוזרים בחזרה ואוכלים את הארוחה העיקרית.

ש: כמה זמן התחלתם ללכת למשייה ...

ת: ארבעה ימים.

ש: ארבעה ימים לפני שאתם הייתם אמורים לצאת?

ת: כן. זה היה ראשון, שני, שלישי, רביעי. ברביעי ... הלכתי. אמא ישבה איתנו במשייה. ביום הרביעי הזה, באמצע הדרך ... אותי, באתי מהתפירה, ואחי אמר – יאללה איחרת, מהר מהר, בואי, אמא מחכה כבר במשייה עם אחי הקטן. הלכתי ... ואמרתי לו – לא, בוא נלך קודם הביתה. הוא אמר – לא, עכשיו, מהר. לא הייתי בטוחה ... אותו יום.

ש: את סיפרת לי בשיחה המקדימה שהשארתם את הבית באופן מסויים. את יכולה לספר על זה?

ת: כל יום כשאמא ... עם האחים שלי למישייה, היא הכינה כמובן את ארוחת הערב, הארוחה העיקרית היא בערב, וכשחזרנו מהמישייה אכלנו. גם באותו ערב היה אותו הסיפור. עשתה קציצות מבשר עם ... והכינה את האבטיח, חתכה אותו, עשתה באותו יום פיתות חמות, כאילו אנחנו יורדים, כל יום הולכים וחוזרים. כשהיה הכל מוכן, היינו סוגרים את הבית. לא יכולה להגיד שגם סוגרים את הבית, שמים את המפתח בחלון. ויום יום לבשנו בגדים כפולים, כי [למרות] שזה היה קיץ. יום יום. האחים שלי, לפני שהלכו, יצאו לרחוב קצת לשחק. אז מישהי מהשכונה שאלה אותם – למה אתם לובשים מכנסיים? אז מהר הם רצו הביתה – אמא, היא שאלה אותי למה אני לובש מכנסיים. אז היא אמרה – יותר אתה לא יוצא ... . אפילו לשחק אי אפשר. ככה היה באותו ערב, זה היה ככה בין הערביים

ש: אני מבין שהייתם צריכים לשמור על סודיות. למה?

ת: מאוד, כי ברחוב שלנו היו גם היהודים מלשינים. בבית ממולנו היה גר מלשין, לא זוכרת את שמו, היה ידוע. אחד ... לא יודעת משום מה, הם היו מלשינים ותיכף היו באים ותופסים, לפני שהם היו נוסעים.

ש: מי היו באים ותופסים?

ת: מהממשלה. היו תופסים את אלה שמתכוונים

ש: המוחבראת?

ת: כן. מי היה מלשין? היה יהודי אחד, יהודים. אז מזה אפילו, לשמור על סוד, לא לגלות שום דבר. באמת כל הכבוד. מי שהצליח לשמור סוד הגיע במהירות. היתה לנו דודה, אחות של אבא, שגרה בבית ממול, מעלינו, כי מהחלון מלמעלה תמיד הסתכלה על הבית שלנו, יכלה לראות אותנו. לא היה לה אף אחד, אשה אלמנה ולא היו לה ילדים. היא היתה כל יום יורדת אלינו בערב להיות איתנו. באותו השבוע נשברה לה הרגל ולא יכלה

ש: אז ניצלתם את זה.

ת: בדיוק. שנה לפני כן אמא שלי רצתה לבדוק, למשש את הדופק, אמרה לה – אם יהיה לי איזה סוכן אני אסע למשפחה שלי לפלסטין. אמרה לה – לא, בשום אופן. תסעי ותשאירי אותי לבד פה? אני לא אתן לך. ש: כן?

ת: זה כי היא לפני כן, לפני כמה שנים, היתה בארץ לטפל בבעלה שהיה חולה ולא מצאה חן בעיניה הארץ שעוד לא היתה בנויה והיה הכל חולות. היא לא אהבה את הארץ.

ש: זאת אומרת לפני המלחמה היא הגיעה?

ת: כן. היא אמרה לאמא שלי, נשבעה – אם את נוסעת אני אסגיר אותך. אז אמא שלי אמרה – לא, מה פתאום, צוחקת. מאיפה יש לי כסף? איך אני יכולה עם ילדים קטנים? אני מתלוצצת איתך. אז ידענו שאי אפשר להגיד לה. יצא כאילו מאלוהים שנשברה לה הרגל והיא היתה עם גבס ולא יכלה לבוא אלינו. בדיוק באותו שבוע אנחנו יצאנו. היא קיבלה הלם כשהיא ידעה.

ש: לא הייתם צריכים לשלם?

ת: לנהג לא. הבחורה הזאת שעבדה אצל ד"ר סאמע אמרה לנהג בפירוש, הוא היה נהג ... והיה לו פרייבט ... אני זוכרת שהיה בצבע בז' כזה. אמרה לו – תשמע, אני אין לי, יש לי רק קצת קצת. לי היה טיפה, אני

הייתי בתפירה, היה לי איזה 25 לירות סוריות. שברנו את הקופה שלי ונתנו לו. לאמא היו גם כמה לירות. אמא נתנה לו דמי קדימה ואמרה לו שכשנגיע לביירות, אח שלה יסדר את הכל, כי זה אני הייתי ...

ש: מה היה שם אחיה של אמך בביירות?

ת: נסים ענטר.

ש: הבחורה הזאת שעשתה את התיווך, אני מבין שאתם לא היחידים שאותם היא הצילה?

ת: לא היחידים.

ש: את זוכרת עכשיו את שמה?

ת: לא. אבל אני יכולה להביא את השם שלה. אני לא יודעת אם בכלל כדאי, אם היא רוצה שידעו איך קוראים לה.

ש: אה, הבנתי. אבל היא מחוץ לחלב כבר, נכון? בחלב לא נשאר אף אחד.

ת: אני לא יודעת איפה היא נמצאת.

ש: היא לא בארץ אפילו?

ת: לא יודעת ...

ש: בסדר, אין בעיה. אז אני מבין שאתם עולים על מונית ואתם משאירים את הכל בבית?

ת: כן, השארנו הכל. השארנו בית מלא כל טוב. מספיק שהכלים, כלי העבודה של אבא שלי, כל הסכו"ם, כל המגשים וכל מה שיש, והבית מלא, היה לנו בית גדול.

ש: יצאתם עם מערכת בגדים כפולה

ת: ושקית שיש בה רק פיג'מות. אמא שלי כל יום לקחה את זה איתה שיהיו לנו פיג'מות, זה הכל. כלום לא.

ש: לא כסף, לא שום דבר?

ת: שום דבר. על אמונה, שהוא [הנהג] האמין לאמי שנגיע לשם

ש: עכשיו תגידי לי, לא היה מישהו שיכולתם להאמין בו בשכונה ואולי למכור לו את הבית או שישמור לכם?

ת: לא, חס וחלילה. בשכונה לא מדובר על למכור את הבית. מה פתאום. אפילו לא למכור איזה כלי מהבית. אם רק מוכרים משהו תיכף אומרים שזו בטח רוצה לברוח ובאים המוחבראת. לא, בשום אופן, כלום, כלום. שום ... שום רמז.

ש: לא היתה אפילו משפחה אחת שיכולתם להאמין להם? אני יודע מה, קרובי המשפחה שלכם הקרובים ביותר, להאמין להם?

ת: לא, מפני שהייתה שם אחת, בת דודה שלי, היא היחידה שהיה לה, היא היתה נשואה והיו לה ילדים שם. היא לא יכלה לבוא איתנו כי היו לה ילדים קטנים. אז האח שלה ... שאמא שלי ... אז אמא שלי רק לה אמרה – הנה הזהב, ותבואי באותה דרך כמו שאנחנו באנו. אבל היא לא באה ... היא נשארה שם. אף אחד. היא היחידה, בגלל שהזהב שלה היה אצל אמא. [אמא] מסרה לה את הזהב ואמרה לה – הנה זה

הנהג, זה השם שלו, תבואי באותה דרך. הנהג עצמו אמר

ש: מי זה היה הנהג?

ת: נוצרי. הנהג אמר שחבילה של בגדים תהיה לנו הלאה, הוא ישים באיזה מקום והוא יביא לנו אחר כך, ועד היום לא הביא לנו. זאת חבילה של בגדים שתהיה לנו רק ש: להחלפה.

ת: כן.

ש: בארץ?

ת: לא בארץ, בבירות. גם את זה הוא לא הביא לנו.

ש: אז אני מבין שאתם נוסעים במונית הזאת. באיזו שעה אתם יוצאים?

ת: לפני שנסענו אמא שלי היתה כל הזמן שולחת את אחי ... הגדול להסתכל אם איזו מונית מחכה לנו בצבע בז'. אז כל פעם היה הולך וחוזר. פעם אחרונה הלך, הנהג לבדו ראה שהוא דומה לאמא שלי אז הוא אמר לו שהמכונית נמצאת שם. נתן לו את הרמז. אז אחי בא לאמא – אמא, מתי את באה איתנו? והיו שם שכנים ערבים יושבים ... אז אמר לה – אמא, בואי בואי, אני רוצה ללכת הביתה. ... את הרמז. קמנו והלכנו. אמא ראתה את הנהג מרחוק, נתן לה את הרמז איפה המכונית. מה עשה? הזיז את המכונית על יד הקיר שאף אחד לא יראה. ישר נכנסנו וסגרנו את הדלת והוא אפילו לא היה בתוך המכונית. אחר כך הוא בא והסיע אותנו מחוץ לעיר. זה היה בערב. לקח אותנו לאחותו, לא זוכרת באיזה מקום מחוץ לעיר ואמר לה – אלה האורחים שלך. אחותו קיבלה אותנו כל כך יפה ועשתה לנו ארוחת ערב. אמר לה שאנחנו אורחים. אחותו גם לא צריכה לדעת. הוא כנראה היה מזייף תעודות, אני לא יודעת בדיוק, ולנו לא היה כלום.

ש: יצאתם בלי תעודות, בלי שום דבר.

ת: שום דבר. לא היה לנו שום דבר. היא קיבלה אותנו וזו היתה הפעם הראשונה בחיים שלי שראיתי חזירים, כי הם היו נוצרים ו... את הבית, אז הוא נתן לנו [להיות] איפה שהחזירים נמצאים. הוריד אותנו למרתף וראינו חזירים, זו היתה הפעם הראשונה שראיתי. מאוד התרגשתי מלראות מה זה חזיר. היינו איזה שעתיים. בינתיים הוא הלך לראות את הגבולות, כנראה איפה אפשר [לעבור]. הרי הוא ידע באילו ימים היו שומרים מיוחדים שאפשר היה לעבור את הגבול ... . אותנו שעתיים אצל אחותו והלך לבדוק

ש: רגע, לאיזה כיוון נסעתם? תורכיה?

ת: לא, לכיוון בירות. ... יש כל מיני שיודעים את הדרכים, מתי זה

ש: רגע, נסעתם נסיעה ארוכה מאוד מחלב כדי להגיע

ת: כן. כלילה נסענו לבירות ... זה לוקח. אנחנו הגענו לגבול משותף ללבנון בעליית השחר.

ש: כל הלילה כמעט נסעתם?

ת: כל הלילה נסענו. לפני כן, כשהנהג הלך כל פעם לבדוק, הוא בא, לקח אותנו כבר, זה היה בשעה 11 בלילה. ... שם אותנו באיזה מקום שומם, באמצע המדבר אולי, לא זוכרת איך זה נראה. ישבנו ככה בשקט, אין אף אחד. עזב אותנו והלך. הכל פחד. פחד שלא יתפסו אותנו, שלא יחזירו אותנו. חזר אחרי איזה שעה, שעה וחצי, עלינו עוד פעם ואנחנו יוצאים לכיוון לבנון. הכי בעיה זה רק לעבור את הגבול עם סוריה. כשנכנסנו לגבול לבנון

ש: עברתם את גבול סוריה בלי בעיות?

ת: בלי בעיות.

ש: עם המשמרות ועם הכל?

ת: כן. לכיוון לבנון מדי פעם יש נקודות, עוצרים אותנו, אנחנו יוצאים, והוא אמר להם שאמא שלי זו הדודה שלו והיא הולכת להתרפא כי באמת אמא שלי לא הרגישה טוב, ואלה הילדים שלה. הם באו ושאלו אותנו, בינתיים הוא אמר שלום לשומרים ושם להם כסף ביד. אמר שלום ונתן להם כסף.

ש: את ראית את זה בעיניים?

ת: כן, בטח.

ש: הם לא רצו תעודות ולא שום דבר?

ת: כלום.

ש: הכל היה מסודר?

ת: הכל היה מסודר. אמר להם שלום והם באו והקימו אותנו, ואמרו לאמא שלי – דודה, לאן את הולכת? והיא ענתה – להתרפא בלבנון, להחליף אויר, אני לא מרגישה טוב, אלה הילדים שלי. – מה יש לך? – אין לי כלום. – קומי, יש לך חשיש? – לא. מקימים אותנו ומחפשים חשיש מתחת לכסא. לנו יש חשיש? אין לנו דברים כאלה בכלל. ואז מברכים אותנו "אללה מעכ יא חאלתי, אללה יסהל לכ", דרך צלחה. כל נקודה ככה היה לנו. כל נקודה היה שם להם כסף, אומר להם תודה רבה ... שלום, מכניס להם כסף ותראה איזה יופי, לא נתנו לו ... והיה נותן להם כסף ... עד שהגענו, כמו שאמרתי לך, ... זה היה לקראת בוקר, זה היה בעלית השחר.

ש: כמה היא רחוקה ...

ת: איזה שעה, שעתיים בערך מבירות.

ש: אבל את אומרת, בלבנון?

ת: כן. זה כאילו הכניסה ללבנון. דוקא הייתי עושה פעם ... הגענו אל האנשים האלה, אל המשפחה בבוקר.

ש: איזו משפחה אלה היו? ענטר?

ת: לא, האחים של המבריחה. משפחתו של אח של המבריחה. בטח אני כרגע לא יודעת [את שמו] אבל [הוא היה] ידוע ... הם כל הזמן עשו את זה.

ש: זה היה המקצוע שלהם?

ת: כן. הם גרו במקום כזה והם עשו הרבה הברחות.

ש: רק יהודים הם הבריחו?

ת: ... רק יהודים. הוא היה יהודי, כן?

ש: הבנתי.

ת: בינתיים הנהג הלך. אנחנו נשארנו אצלם, אכלנו ארוחת בוקר, הכינו לנו מכל טוב אני זוכרת. מה זה, שולחן מכל טוב. אחרי איזה שעה, שעתיים הנהג בא ולקח אותנו. בינתיים התעניין איפה גר הדוד שלי

ש: בבירות?

ת: כן. כנראה הבן-אדם מכיר את הדוד שלי. בא ולקח אותנו ישר לדוד שלי בבירות. בבוקר זה היה, סביבות שמונה, תשע.

ש: בואדי אבו-ג'מיל?

ת: לא. הדוד שלי כבר גר, היה פעם בואדי אבו-ג'מיל אבל אחר כך, כשאנחנו היינו, הוא גר בשכונת יוקרה - ג'מהוריה. אני לא יודעת בדיוק איזה מקום.

ש: [בטח] היה עשיר. ג'מהוריה?

ת: ג'מהוריה, אני לא זוכרת בדיוק. זה איפה שהיה הנשיא של לבנון גר. שכונה מאוד יוקרתית. היינו שם איזה חודש. היינו יוצאים רק בלילה. היה מביא לנו מונית ... לוקח אותנו לטייל לראות

ש: וכל היום הייתם בתוך הבית?

ת: כן.

ש: סיפרת לי קודם שהשכונה היתה נוצרית בעיקרה, נכון?

ת: כן. שם היו אנשים באמת מאוד מכובדים.

ש: מאוד מכובדים ...

ת: אבל בכל זאת

ש: הייתם חייבים להסתתר במשך היום?

ת: במשך היום היינו מסתתרים ורק בערב היה דודי מגיע עם מונית, לוקח אותנו לשפת הים, אני זוכרת, לבית קפה ולכל מיני מקומות לראות את בירות. אני מכירה את בירות מלפני כן כי נסעתי עם אבי. פעמיים לפני כן נסעתי עם כל המשפחה ואבי היה עובד שם בבלורה (?), ב"אלמסאייף", כלומר ערי הקייט, בקיץ. באים בקיץ לבית הבראה.

ש: ערי תיור.

ת: כן. אלמסאייף זה שבקיץ היו באים. בינתיים דודי כל הזמן דאג איך להעביר אותנו לישראל. חיפש כל מיני דרכים - באניה, בספינות ..., כל מיני דרכים

ש: רגע, אני רוצה להבין, השהייה שלכם בבית אצל הדוד היתה על חשבוננו אני מבין?

ת: ברור.

ש: אשה ושלושה ילדים

ת: כן, זאת אחותו. אמא שלי זאת אחותו. היינו אצלו, כי אמא שלי ודוד שלי, יש ביניהם שנה, שנה וחצי. הם גם גדלו אחד עם השני. הם היו מאוד חברים, מאוד קשורים בחלב. היינו קשורים אליהם מאוד. הדוד היה טוב מאוד, היה רואה חשבון בשביל אנשים מאוד מכובדים.

ש: בסופו של דבר הוא הצליח למצוא משהו?

ת: בסופו של דבר, כל הזמן הוא פעל. אני מאוד פחדתי לבוא ... בדברים כאלה. אז פתאום, בערב ראש השנה, זה היה אחרי הצהריים. כבר התרחצנו והתלבשנו והם בישלו אוכל לכבוד ראש השנה. זה היה חמישי, שישי, שבת, כמה ימים.

ש: ראש השנה של?

ת: שנת 53'. כבר היינו מוכנים לקבל את החג ... קנינו בגדים בלבנון.

ש: את זוכרת באיזה חודש בדיוק עברתם, את התאריך המדויק?

ת: זה היה ערב ראש השנה.

ש: את לא זוכרת אם זה אוקטובר '53?

ת: אם מסתכלים אז יכולים למצוא. אני לא זוכרת. אני זוכרת שזה היה ערב ראש השנה, יום רביעי אחר הצהריים, בערך בשעה שלוש. הסבירו לי שמתכוננים לחג ... את הבגדים כיבסנו, הם רטובים. ... תלינו על החבל. פתאום הדוד אמר – עכשיו, עכשיו יורדים. נתן לאמא רמז. אמא שלי אמרה – בואו נלך. [אמרתי] – מה נלך? אני לא רוצה ללכת, רוצה להיות שם בחג. – אין ... מהר. מה שהיה רטוב ארזנו בתוך שקית ויצאנו לדרך. זה היה אחרי הצהריים. גם מחלב יצאנו ביום רביעי וגם מבירות יצאנו ביום רביעי.

ש: חודש אחרי.

ת: כן. ענין של חודש. בדרך הלכנו לכמה ערים ואספנו שלוש בחורות לבנוניות יהודיות.

ש: משלוש ערים בלבנון?

ת: כן. כל פעם הנהג לקח אותנו ממקום למקום. בחמדון, צופר, עליי. אני לא יודעת בדיוק, אבל אספנו מכל מקום את הבחורות.

ש: מאזור בירות.

ת: כן. אלה גם ערי הקייט שם. אספנו את הבחורות והיו איתנו שני מדריכים והנהג.

ש: מדריכים ערבים?

ת: כן, ברור. היינו שבעה ושני מדריכים והנהג.

ש: מונית גדולה?

ת: גדולה. מה שהיה לנו זו רק חבילה ביד עם הבגדים הרטובים שלנו.

ש: אני מבין שבשלב הזה עוד לא שילמתם שום דבר

ת: לא. זה כבר לא היה שייך אלינו הכסף. זה כבר הדודים שלי.

ש: הדוד שלך אירגן את הכל?

ת: כן. ... גם צידה לדרך וקצת כסף לאמי שתסתדר פה בארץ. היו לו ילדים פה בארץ. יצאנו לדרך,

נסענו, אספנו את הבחורות ונסענו

ש: במשך הלילה.

ת: כן. זה היה במשך הלילה. עד שאספנו את הבחורות כבר היה חושך. יצאנו לדרך, ענין של שעתיים

וחצי, עד סוף הכביש.

ש: נסעתם לכיוון הגבול הישראלי?

ת: לכיוון הגבול הישראלי, לכיוון חניתה, עד שהכביש נגמר. הנהג הוריד אותנו עם המדריכים והוא חזר

חזרה. ואני כל הדרך מקיאה ולא מרגישה טוב. ואללה, הזיכרון שלי מאוד טוב מגיל קטנות. אני זוכרת

שאיך שירדנו מהמונית, ראינו איזה אור מרחוק, המדריכים אמרו לנו – מהר תצטופפו, תהיו כמו סלעים.

כל פעם שתראו את זה, באופן אוטומטי אתם נהפכים לסלעים. לא זזים. וככה היה. אז איך שירדנו

מהמונית אני זוכרת שהיה איזה אור מרחוק, מהר התכופפנו, ואחר כך כל פעם.

ש: הלכתם בטור, אחד אחרי השני?

ת: הלכנו עם אמא ביחד, המדריך איתנו עם שלוש הבחורות. והולכים. היו קוצים והיו סלעים והיה לילה בלי אור ירח. היה מפחיד כל כך. כל הזמן פחדנו כל כך. נשרטנו ברגלים, בידים, בפנים. הלכנו איזה שעותיים וחצי.

ש: לא עברתם דרך איזה כפר ערבי, שום כלום? בשדות הייתם?

ת: שום דבר. לא ראינו כלום. בשדות, בקוצים, בסלעים, בהרים. עד שפתאום הגענו לאדמה חרושה ש: שדה חרוש.

ת: כן. שדה חרוש, בלי קוצים בלי כלום. אמר לנו – עכשיו אין לכם מה לפחד. מרחוק ראינו נקודה של אור. אמר – זה כבר נקודת הגבול של ישראל, של חניטה. פה אין לכם מה לפחד.

ש: עברתם את הגבול, הייתם כבר ממש בתוך שטח ישראל ונקודת האור זה חניטה, הקיבוץ?

ת: כן. באמצע הדרך כשהלכנו ברגל, אבדנו. אנחנו היינו עם המדריך, אני, אמי והאחים שלי. הבחורות היו עם המדריך השני. לא מצאנו אחד את השני אבל בסוף מצאנו. איבדנו אחד את השני ...

ש: אבל המדריכים, לכל קבוצה היה מדריך?

ת: כן. מזל שלנו, כי אנחנו ... עם אמא והמדריך היינו ביחד. לא היתה בעיה. אבל הגענו יחד.

ש: ואז מי מקבל אתכם? אתם נכנסים ככה לתוך הקיבוץ? אין גדר, אין שום דבר?

ת: באמת אני לא זוכרת שהיתה גדר. ... נכנסנו. האדמה היתה חרושה ונקייה, בלי כלום. נכנסנו. פתאום נכנסנו למין משטרה כזאת ומאד נבהלנו, חשבנו שכבר הסגירו אותנו ולא האמנו להם.

ש: מה זאת אומרת משטרה?

ת: ראינו שוטרים. חשבנו שהסגירו אותנו. לא האמנו שאנחנו כבר ... אמרו לנו אבל לא האמנו להם. היינו בפחד שמא באמת אולי נתפסנו והסגירו אותנו. אחר כך בסוף הביאו לנו שוקולדים, שקדים ...

ש: של "צד"?

ת: כן. ורוד כזה. הביאו לנו עיתונים בעברית. אז האמנו שבאמת אנחנו ... הם דיברו עברית, אנחנו לא יודעים לדבר אבל הבנו שזה עברית והאמנו. זה היה בשעה 11, 11 וחצי בלילה, ערב ראש השנה שנת 53'. קיבלו אותנו מאוד יפה, שמו לנו מזרונים

ש: במבנה הזה שאת קוראת לו משטרה?

ת: כן.

ש: אבל זה היה אולם כזה.

ת: מין מועדון כזה.

ש: אולי מועדון של הקיבוץ?

ת: יכול להיות. עלוב, ... זה היה כל כך עלוב. הביאו לנו מזרונים מקש, ישנו, וככה נשארנו את כל חג ראש השנה.

ש: כל חג ראש השנה? יומיים אם כך.

ת: שלושה ימים. רביעי בערב, חמישי, שישי, שבת. שלושה ימים. רק ביום ראשון לקחו אותנו לכיוון חיפה.

ש: כשאתם הייתם שם מישהו הזמין אתכם לבלות את החג?

ת: לא, מה פתאום.

ש: ממי קיבלתם אוכל?

ת: נתנו לנו מהנקודה של המשטרה. לא לקחו אותנו לחדר אוכל של הקיבוץ בכלל. היינו אנחנו לבד

במבנה הזה. הביאו לנו אוכל ודאגו לנו ...

ש: כל כמה שעות הביאו לכם ארוחה?

ת: כן. אני זוכרת אפילו את הארוחות כי לא אהבנו בכלל את האוכל. היה לנו מאוד מוזר האוכל, לא

טעים. כלום לא היה טעים. בראש השנה אנחנו רגילים בחלב ללכת לבית הכנסת. הלכנו ככה להסתכל על

בית הכנסת של הקיבוץ אבל לא היה לנו נעים להיכנס כי לא

ש: היה בית כנסת בקיבוץ?

ת: כן, היה בית הכנסת. היינו בחוץ והיה לנו נורא משונה. זה לא אותו הדבר פה.

ש: אז נכנסתם להתפלל בבית כנסת

ת: לא.

ש: כי מה, נתנו לכם הוראה לא להסתובב או מה?

ת: כנראה, אני מתארת לעצמי. אנחנו לא היינו בקשר, רק ראינו קצת אנשים בחוץ ככה בסביבה, וזהו. עד

ליום ראשון. ביום ראשון הביאו אותנו

ש: רגע, לפני שאת מגיעה ליום ראשון, בקיבוץ מישהו רשם את השמות שלכם, שאל מי אתם?

ת: כן. זה היה הכל מתוכנן עם הסוכנים האלה.

ש: עם המבריחים את מתכוונת.

ת: עם המבריחים. מכירים אותם ורואים שהם מכירים אותם.

ש: אה, הם דיברו עם מישהו, ראית?

ת: כן. אני אומרת שהם מסרו אותנו בידיים נאמנות, זה לא ככה הפקר. מסרו בריאים ושלמים וגם אנחנו

היינו צריכים להחזיר, כי כשיצאנו מבירות, דודי לקח שטר וחתך אותו לשניים

ש: בצורה מסויימת, אני מבין?

ת: באמצע, בחצי, ואנחנו צריכים להחזיר לו את החלק השני של השטר

ש: אם הכל בסדר.

ת: אם הכל בסדר. דודי אמר לאמי שאם הכל בסדר, תחתכי חתיכה מהצד של השטר, שלא סבלתם, לא

עינו אתכם. היו לפעמים שהיו עושים להם כל מיני עינויים. לדעת שבאמת עבר בשלום. אז אמא שלי

חתכה והמבריחים מאוד התפלאו. מה קרה, אף פעם לא עשו את זה. אבל לא גילינו להם את הסוד. הגיעו

בחזרה לדוד, נתנו לו את החצי של השטר כדי שיהיה שלם וקיבלו את כל הכסף שהגיע להם.

ש: שם בחניטה, מישהו דיבר איתכם, שאל? חוץ מזה שזה היה מתוכנן וידעו שאתם אמורים להגיע.

ת: לא. חקירות, שאלות, בכלל לא שאלו.

ש: לא שאלו. פשוט חייתם שם

ת: פשוט הם ידעו מה וזהו, זה המטרה שלהם, בלי שום

ש: יחד עם שלוש הבנות האלה שהצטרפו אליכם?

ת: כן. כי הבנות במקרה באותו זמן, הן בחורות צעירות, כבר הכירו שם שוטרים והתחילו ללכת איתן. אני לא יודעת אם התחתנו איתן, אבל היה

ש: אה, כן?

ת: כן.

ש: היה להן נחמד.

ת: מאוד נחמד.

ש: הן היו כבר בנות 18, 20?

ת: אולי יותר, לא יודעת באמת. ... מאז לא פגשנו אותן, אפילו לא יודעת את השמות שלהן. מה זה היה נחמד. אבל אם הן ישמעו את הסיפור, בטח יזכרו ...

ש: אני מתאר לעצמי. אני מבין שרק ביום ראשון

ת: בבוקר, כן.

ש: איך מעבירים אתכם?

ת: הסיעו אותנו, אני לא זוכרת

ש: מי בא להסיע אתכם? מישהו מהסוכנות?

ת: כנראה. אני לא יודעת. מהסוכנות, מהקיבוץ. זה באמת אני לא יודעת בדיוק.

ש: לאן נסעתם?

ת: לחיפה, למרכז קליטה. שם כבר עשו לנו את התעודות ושאלו כל מיני פרטים – באיזה גיל, מה עשינו כלנו, וכל הפרטים האלה. שם עשו לנו תעודות עולה. ככה לא היתה לנו שום תעודה. לא הבאנו איתנו כלום. אז שאלו באיזה גיל אנחנו ומה עשינו. הכל, כל הפרטים.

ש: אני מבין שהיה ..., זה היה בסוכנות?

ת: בחיפה שאלו – איפה יש לכם משפחה? להביא אותנו למשפחה. אז אמא אמרה – יש לי משפחה בשכונת התקווה. אחותה של אמא.

ש: בשכונת התקווה בתל אביב?

ת: כן, כן. ישר הסיעו אותנו.

ש: נתנו לכם מכונית מיוחדת?

ת: הסיעו אותנו באוטובוס עד לתל אביב.

ש: נתנו לכם כרטיסים?

ת: היה לנו קצת כסף שהדוד נתן. החליפו לנו כסף

ש: עשיתם החלפה לכסף ישראלי?

ת: כן. הם נתנו לנו ואמרו לנו – תלכו לשכונת התקווה. אני זוכרת שנסענו באוטובוס ציבורי. בלבנדה ראינו אוטובוס ... הפוך, היו לו שתי קומות.

ש: ברחוב לבנדה בתל-אביב?

ת: כן. בדיוק כשהגענו לתל אביב לכיוון התקווה אני זוכרת שראינו אוטו הפוך. הגענו לתקווה, לא יודעים כלום. לא יודעים כתובת, לא יודעים שום דבר.

ש: למי הייתם אמורים להגיע?

ת: לדודה, אחות של אמא.

ש: מה השם שלה?

ת: ציפורה קצין. אחר כך היא היתה חמתי. ... עם הבן שלה. אבל היא אחות של אמא. הם עצמם גרים בחדר אחד. בית בתקווה של ששה, שבעה דיירים. שרותים אחד לכל הדיירים. ממש תנאים מתחת לכל ביקורת, והיינו צריכים עוד להעמיס עליהם. בקושי להם היה מקום. אז לפני שהגענו אליהם לתקווה, במרכז רצינו לראות אם משהו מכיר את הדודה. היינו צמאים, נכנסנו לקיוסק, עמדנו לקנות שתיה בקיוסק אני זוכרת והמוכרת לא ידעה מה שאנחנו רוצים. לא ידענו להגיד לה מה אנחנו רוצים. רוצים גוזז. בקיצור, כל הזמן היא מדברת איתנו ואנחנו אומרים לה "לא יש". אנחנו לא יודעים עברית וזו המילה היחידה שידענו, כלומר "אין" או "לא יודעים". זו היתה המילה הזאת. בקיצור, שתינו ... פתאום ראינו חנות קטנה של חייט והחייט היה שותף של אח של אמא והיא הכירה אותו ושאלה איפה גרה הדודה. הוא לקח אותנו והביא אותנו.

ש: היא הכירה אותו מחלב?

ת: כן.

ש: הוא לקח אתכם?

ת: כן, זה היה בתקווה, קרוב. עברנו את החגים אצל הדודה.

ש: באותו חדר חייתם כל החגים, עד אחרי סוכות?

ת: עד אחרי סוכות. אחרי סוכות

ש: רגע, בינתיים לא ניגשתם לסוכנות לקבל

ת: אחרי סוכות.

ש: רק אחרי סוכות ניגשתם לסוכנות, כן.

ת: אחרי סוכות לקחו אותנו לירושלים.

ש: בסוכנות בתל-אביב לא ביקרתם? לא נתנו לכם מיטות, מזרונים?

ת: לא.

ש: לא נתנו לכם שום דבר? דמי קיום, כסף קצת?

ת: שום דבר. אבל אני זוכרת שפעם אחת, היה לי דוד, אח של אבא, שחי פה, שבא לעזור לנו שיתנו לנו משהו. אז הוא לקח אותנו, לקחו אותנו לרעננה. ברעננה היו צריפונים, פחונים, לא זוכרת מה. רצו לשים אותנו שם בפחונים. אמא שלי לא הסכימה.

ש: אז חזרתם לתל אביב לשכונת התקווה?

ת: חזרנו, כן. לא קיבלנו אפילו אוהל. לא קיבלנו שום דבר. לא מזרונים ולא מיטות. שום דבר לא קיבלנו מהסוכנות.

ש: אבל עקרונית רצו לתת לכם ברעננה?

ת: לתת לנו פחון ברעננה, אבל זה מאוד רחוק ואמא שלי לא הסכימה. אמרה – יש לי שלושה ילדים, אני מפחדת עליהם, אני לא רוצה. אחרי החגים היה אחד, הרב לניאדו בירושלים, לקח אותי תחת חסותו, נשארתי אצלו כחודש. [לגבי] האחים שלי, הגדול היה כבר, מישהו סידר לו בינתים [מקום] בפנימיית "פורת יוסף" בקטמון. זמני, לא קבוע.

ש: לקחו אותך לשם באופן זמני, בינתים?

ת: כן. הכיר איזה חבר, אמר לו – בוא יש ... את אחי הקטן שמו בבית יתומים. שמו את שניהם בבית יתומים, אבל הגדול

ש: איפה בירושלים? בקטמונים?

ת: לא בקטמונים. לא יודעת באיזה מקום. אחי הגדול לא יכל לסבול, ברח ... וחזר, ברח. [החבר] אמר לו – בוא לפנימיה, בוא איתי לשם.

ש: רגע, זה קצת מוזר לי שלוקחים ילדים, מסדרים אותם בכל מיני מקומות. ... לא היתה הסוכנות, לא היה

ת: לא היה משהו מסודר, בכלל לא. מה שמסודר שלקחו את האחים שלי לבית יתומים בירושלים, אני לא יודעת באיזה מקום. אחי הגדול לא יכל לסבול דברים כאלה. היו לו בגדים קרועים. אנחנו רגילים מחלב, אפילו שאין אפשרויות, אבל ... תמיד עם חליפות, הבגדים הכי יפים שהיו. כל חג קונים חדש, אפילו אם יש כסף או אין כסף. תמיד הולכים לבית הכנסת עם התלבושות הכי מודרניות. פתאום נתנו לאחי הקטן בגדים עלובים, קרועים, וממש היה מסכן. אחי הגדול לא יכל לסבול, ברח. פגש איזה חבר שאמר לו – בוא איתי לפנימיה בקטמון. אז הוא ברח מבית היתומים. בינתים לקח אותי לניאדו תחת חסותו ורצה לחפש לי גם איזה בית יתומים.

ש: דרך אגב, אותה משפחת לניאדו, אתם הכרתם קודם?

ת: לא. אולי כן, אני לא מכירה. ... איזה קשר משפחתי רחוק. אני רק שמעתי בית יתומים נהיה לי רע. לא יכולתי לשמוע את המילה הזאת ...

ש: את היית בת עשר אז?

ת: כן. עד היום כשאני שומעת בית יתומים אני רוצה לבכות. הייתי אצלם. אחר כך אמא והדודה השניה, היתה לי עוד דודה, באו לבקר את אחי. ראו אותו, הקטן, איזה חמוד אחי הקטן, עלוב ככה.

ש: בן כמה הוא היה אז?

ת: שבע וחצי, משהו כזה, רבע לשמונה. היה כל כך מסכן וראו איזה ילד כזה חמוד ... הדודה רבה איתם שם – איך אתם נותנים ילד כזה חמוד [לבית יתומים]? – [ענו לה] – זה המצב. אז לקחה אותו. הלכו לסוכנות, לעליית הנוער בירושלים, אני זוכרת אפילו את המקום. ליד טחנת הרוח שם, בסביבה.

ש: שם היה המבנה של הסוכנות?

ת: כן. וגם אותי לקחו.

ש: זה היה אז מבנה גדול מאוד, נכון? בתים גדולים מאוד שם?

ת: הסוכנות, אני זוכרת ...

ש: כל הסוכנות היתה שם.

ת: כן, אני זוכרת, כן. אני גם הלכתי איתם. בינתיים את אחי הגדול שהיה בפנימיית "פורת יוסף", השאירו אותו, כי כבר היה בגיל של עליית הנוער, בן 12. אותי ואת אחי הקטן לא הסכימו בשום אופן.

ש: זאת אומרת ב"פורת יוסף" עליית הנוער מימנה את השהייה שלו שם?

ת: כן.

ש: עליית הנוער של הסוכנות שילמה שהוא יהיה שם?

ת: כן.

ש: מה איתך?

ת: כמה שאמא שלי התחננה וכמה שהדודה שלי התחננה בשבילנו, בשום אופן הם לא הסכימו. בשום אופן.

ש: לא הסכימו ש-?

ת: לקבל אותנו. אנחנו מתחת לגיל. אמא שלי יצאה ובכתה כל כך, כל כך היא בכתה. פתאום פגש אותה איזה בחור שהכיר אותה, אמר לה – לא קוראים לך שרה אוס? אמרה לו – כן. מי אתה? אמר לה – אני זה וזה, את לא זוכרת? הייתי שכן שלכם, היית נותנת לי כל כך הרבה סוכריות? אז היא אמרה לו – כן, אה, זה אתה. שאל אותה – מה קרה? סיפרה לו שלא מקבלים אותנו לפנימיה

ש: הכל ליד הסוכנות?

ת: כן, הכל בחצר. הוא אמר לה – אל תדאגי, אני נכנס לסדר. הוא נכנס

ש: מי זה היה?

ת: לא יודעת את השם שלו. חבל שאמא שלי לא בחיים הייתי שואלת אותה. הוא נכנס, דיבר ודיבר, אחרי שעה אמר לה שאני כבר מסודרת ואחי הקטן גם מסודר. הוא יהיה עם אחי הגדול אבל לא מאורגן, בחשאי.

ש: ב"פורת יוסף" את מתכוונת?

ת: כן, עם אחי הגדול. ה... שם היא ממוצא חלבי והיא לקחה אותו תחת חסותה בלי שאף אחד ידע.

ש: כאילו הוא הבן שלה?

ת: כן. שלא ידעו. ... בפנימיית "בית דוד ואסתר" בתל-ארזה.

ש: שלייד ירושלים.

ת: כן.

ש: איך הוא הצליח לשכנע אותם?

ת: איך הצליח לשכנע אותם? אמר להם – למה אתם לא מסדרים לילדים האלה בפנימייה? אמרו לו – הם מתחת לגיל?

ש: מה היה הגיל

ת: הגיל שלי היה עשר אז היו צריכים "להגדיל" אותי

ש: זאת אומרת רק מגיל 12 הם לקחו לטיפולם ילדים?

ת: כן, נכון. אז הוא אמר להם – אם אתם לא תסדרו לה, ואמא שלי אפילו לא ידעה על דבר כזה, אמר להם – אם אתם לא תסדרו את הילדים היא לוקחת אותם למיסיון עכשיו. ראו שהוא מדבר ברצינות, ואמא שלי באמת לא ידעה על זה שהוא תיכנן את זה. אז הם סידרו אותי וככה אנחנו הסתדרנו.

ש: בן כמה הוא היה הבחור הזה?

ת: בגיל 16 משהו כזה.

ש: וכבר ידע

ת: כן. הוא ראה מה שהולך וראה את כל הטריקים. ראה כמה שאנשים סובלים ולא מקבלים. אז הוא סידר ובאמת עד היום אנחנו זוכרים לו את זה לטובה. אני הייתי שם והייתי מאוד מבסוטי

ש: רגע, את הגעת לתל ארזה. מה זה המוסד הזה היה?

ת: של עליית הנוער. מעון לבנות עולות. "בית דוד ואסתר". היו שם עולות חדשות מעיראק, מפרס. אני באותו זמן הייתי היחידה מחלב.

ש: מדמשק היו?

ת: לא. אני הייתי היחידה

ש: סורים לא היו? גם לא לבנונים?

ת: לא. אני הייתי היחידה שם מחלב.

ש: איך הרגשת שם? אגב, כמה בנות היו שם? זה היה מוסד גדול? כמה חדרים היו שם?

ת: די גדול. היו בסביבות 100, 150. לא יודעת בדיוק.

ש: 100, 150 בנות?

ת: משהו כזה, כן. בכמה ...

ש: איזה גילאים? מגיל 12 עד?

ת: מגן או מכיתה, היו באופן פרטי גם.

ש: באופן פרטי? אבל את אומרת שזה היה מוסד של עליית הנוער.

ת: כן, אבל גם באופן פרטי. היו מכיתה אלף עד טית. היו כל הגילים. היה מאוד קשה בהתחלה. לא ידעתי עברית, מאוד אומללה, מאוד בודדה. אבל אחרי זמן קצר מאוד אפשר להגיד שכבר "ניהלתי" שם את כל הפנימיה וזו היתה הדרך הטובה ביותר.

ש: בזמן קצר את מתכוונת לשנה?

ת: משהו כזה. כבר ידעתי עברית וכבר הייתי מדריכה ומה לא הייתי שם. סמכו עלי. הייתי מנהלת הכל. המנהלת אהבה אותי והמנהל רצה שאני אהיה הבת שלהם. אז הם נתנו לי את כל הסמכות. כבר ידעתי עברית ...

ש: הם רצו לאמץ אותך כבת?

ת: כן.

ש: את הסכמת?

ת: לא.

ש: הם שאלו אותך או את האמא?

ת: הוא שאל אותי. זה כבר סיפור ארוך. אני אפילו הקלטתי פעם ברדיו את הסיפור הזה. המנהל מאוד אהב אותי ורצה כבר שאני אהיה הבת שלו

ש: מה היה השם שלהם?

ת: אדון שולץ. קראו לה חנה והוא אני חושבת אברהם, אבל שולץ. היא לא היו לה ילדים ... הוא יש לו ... היתה לו בת שנהרגה בשואה. פתאום הוא אמר לי שהוא רוצה ... הבת שלו. זה לא מתאים לעכשיו, זה

סיפור לגמרי

ש: הבנתי.

ת: אבל היה לי טוב מאוד.

ש: שם היה לך טוב מאוד. אמא באה לבקר אותך שם?

ת: כן. מדי פעם אמא באה לבקר ... מדי פעם היו באים אלי. היו נותנים לי כסף לאוטובוס לנסיעה לקטמון לבקר את האחים שלי. הייתי שם איזה ארבע וחצי שנים. למדתי בהצטיינות וקפצתי כיתות והיה לי באמת את החיים הטובים ביותר שם. היה ממש טוב.

ש: באותו מקום אני מבין שנתנו לך את הכל. גם בגדים, אוכל היה.

ת: בגדים, אוכל, טיולים. אני לא הייתי ילדה שמתלוננת. תמיד מה שנתנו לי הייתי מרוצה. למרות שלא אהבתי את האוכל והייתי מקיאה, אבל אף פעם לא אמרתי לא. לאט לאט התרגלתי לאוכל ואף פעם לא התלוננתי. לעומת זאת היו הרבה בנות אחרות שהיו מתלוננות על כל דבר, זה טוב וזה לא טוב. אני לא. תמיד. ההיפך, אני הערכתי את מה שנתנו לי.

ש: אני מבין שעליית הנוער של הסוכנות מימנה את השהייה שלך שם?

ת: בהתחלה.

ש: בגדים?

ת: הכל. בגדים, לימודים. אני למדתי שם ארבע וחצי שנים, מכיתה אלף. קפצתי כיתות כי הייתי מאוד כשרונית ותפסתי הכל. הקפצו אותי עד כיתה ו'. כיתה ז' ו-ח' למדתי בשכונת התקווה בלבנדה. ש: אז עזבת שם אחרי ארבע וחצי שנים.

ת: אחרי ארבע וחצי שנים עזבתי שם כי כבר עליית הנוער ביקשה כסף מאמא שלי.

ש: אז את היית מגיל עשר עד 14 וחצי, נכון?

ת: כן 14 וחצי, 15.

ש: בגיל 15 לא היו מוכנים לממן אותך כבר?

ת: לא. אבל המנהל והמנהלת כבר רצו לקחת אותי. הם כבר יממנו אותי וישלמו והכל.

ש: כבת מאומצת שלהם.

ת: כן. אבל אני כבר לא רציתי.

ש: עזבת וחזרת לשכונת התקווה.

ת: כן. עבדתי ביום בקונפקציה כי ידעתי תפירה מחלב מגיל שש.

ש: איפה? באזור תל-אביב?

ת: באזור ... הרצל. עבדתי בתפירה ובליילה למדתי בלבנדה בבית הספר. הייתי צריכה ללמוד ב-ז' וב-ח', אבל נכנסתי לכיתה ז' וראו שאני באמת ... יותר, אז עברנו ל-ח' וסיימנו בית ספר בהצלחה, בהצטיינות.

ש: מה קרה לאחר מכן? נשאתם בשכונת התקווה?

ת: בגיל 16 התחתנתי.

ש: בגיל 16 התחתנת עם קצין?

ת: קצין אברהם, הבן-דודה שלי.

ש: יפה.

[סוף הראיון]

